

tet? Her er betydningsfulde opgaver at løse; men forstaaelse og samhold er nødvendig. Maatte disse to faktorer aldrig savnes i vort selskap.

Paa Det Norske Myrselskaps seneste aarsmøte uttalte efter avisreferater den fungerende formand, hr. statsraad *Mellbye*, følgende: »Der er ikke mange selskaper, som har en større og mere løfterik opgave end myrselskapet«. Samtidig paapekte han ønskeligheten av et selskap til indkjøb, opdyrkning og utparcellering av myrer. Et andet medlem uttalte: »Desværre blev 1905 ikke benyttet til at reise en stor bevægelse for dyrkning av vort land. Planen bør reises nu, der bør dannes et fond«.

I forbindelse med disse uttalelser turde det ikke ansees ubeskedent at minde om, at offentlig oprop til dannelse av et jorddyrknings-selskap for det hele land utgik fra vor by i 1905. Saken vandt dengang paa grund av motstand fra visse hold ikke frem, men resulterte bl. a. i oprettelse av vort lokal-selskap.

KRISTIANSANDS OG OPLANDS JORDDYRKNINGSSKAPS VIRKSOMHET.

UTDRAG AV SEKRETÆR J. SOLBERGS INDBERETNING I SELSKAPETS AARSBERETNING.

JEG begyndte min virksomhet i selskapets tjeneste den 15de april 1910 i Randø Sund, hvor man ønsket min bistand til oprettelse av et torvstrøanlæg. Da dette anlæg nu er i drift, skal jeg gi et kort utdrag av reglene for samme.

Arbeidet blev igangsat straks anlægget besluttedes. Den for øie-medet indkjøpte myr er ca. 8 maal stor. Laget er grundet paa aktier à kr. 20,00. Anlægget kostet i fuld færdig stand ca. kr. 1 800,00.

Aktiekapitalen forrentes med 5 pct.

Hvert aar sender aktieieerne opgave over, hvad de antar at tiltrænge av torvstrø. Overstiger produktionen det bestilte kvantum, kan det overskytende sælges til ikke-aktiehavere. Ellers foregaar alt salg til aktionærer og kun mot kontant.

Ingen kan bestille mere end til sit eget behov. Prisen paa torvstrø fastsættes for hvert aar under hensyntagen til, at anlægskapitalen skal forrentes med 5 pct., samt 5 pct. avbetales i amortisation. Den aarlige produktion antages at ville utgjøre ca. 800 baller. Torven tørkes paa staaalraadhjesjer, hvorav er opført ca. 200 m. løpende hesje. Rivningen foregaar med vandkraft gjennem staaalraadledning. Strøet sigtes og presses med haandkraft.

Senere har jeg været tilkaldt til assistanse i Øvrebø og Vennesla, hvor det er besluttet at gaa igang med lignende anlæg. Desuten paa-tænker en privatmand at anlægge en mindre torvstrøfabrik paa Vatne-strøm i Iveland.

Forøvrig har min virksomhet væsentlig omfattet avgrøftnings- og myr dyrkningsarbeider, hvorav er planlagt en hel del i en række bygder.

Desuten har jeg veiledet med hensyn til anlæg av gjødselkjældere, likesom jeg har levert utkast til endel uthusbygninger.

Ved siden herav har jeg git anvisning paa fremstilling av torvstrø til eget behov, likesom jeg har avholdt nogen foredrag om myr dyrkning og torvstrøtilvirkning.

I underhaandssamtaler har jeg endvidere søkt at vække interesse for de forskjellige grene av jordbruket.

Likesaa har jeg ved forskjellige anledninger henledet oppmerksomheten paa nærværende selskap, der i de fleste distrikter omfattes med interesse og forstaaelse, hvilket bl. a. kommer tilsyne gjennom et stadig økende medlemsantal.

Under mine reiser blir jeg overalt mottat med velvilje og forstaaelse, og jeg har et bestemt indtrykk av, at medlemmerne har sat pris paa den givne veiledning.

Ved siden av disse arbeider har jeg planlagt og ledet selskapets egne dyrkningsarbeider paa »Sole« i Evje og »Flaana« i Hægeland. Paa førstnævnte sted er nu i sommer og høst spadevendt ca. 3 maal, der til kommende aar 1911 skal anvendes til forsøksdrift.

Paa Flaana myr er avgrøftet ca. 10 maal, hvorav spadevendt 2,5 maal, der likeledes skal benyttes til prøvedrift.

Selskapet har paa denne maate sat sig som opgave at utforme en sikker og lønsom opdyrkningsmetode av vore myrer til støtte og veiledning for myr dyrkere.

Der raader paa dette omraade adskillig uklarhet, saa en virksomhet som denne maa tillægges den største vekt. Skal den enkelte myr dyrker selv forsøke sig frem, vil det som oftest bli noksaa dyrekjøpte erfaringer, der lettelig leder til mismot og forsaghet.

Paa dette omraade tror jeg selskapet har en betydningsfull opgave at løse.

Det har tildels været fremholdt som et svakt punkt ved selskapets organisation, at kontrollen med bidragenes anvendelse ikke har været effektiv nok. Mit indtrykk er, at bidragene i sin store almindelighet er anvendt paa en fuldt tilfredsstillende maate, og jeg føler mig forvissat om, at de bevilgede beløp har været en kraftig spore til fremme av vort jordbruk.

Saameget er ialfald sikkert, at var ikke disse bidrag ydet, vilde meget av den jord, som nu er under tidsmessig kultur, fremdeles ha ligget urørt.

Vort jordbruk har gaat betydelig fremover i de senere aar.

Efter sidste jordbruksstatistik nydyrkes der aarlig omkring 60 000 maal. Men fremgangen burde være større og mer almindelig.

I følge samme kilde utgjør det dyrkede areal i vort land ca. 8 mill. maal eller 2,4 pct. av det samlede landomraade. Henimot 20 pct. dækkes av skog, mens omkring 77 pct. bestaar av myr, snaufjeld, sne og is. Alene myrarealet opgives til ca. 12 mill. maal. Herav antages halyparten at kunne utnyttes paa følgende maate: 3 mill. maal egner sig til opdyrkning, 2 mill. maal ansees skikket til brændtorv, og 1 mill. maal skal kunne avgi materiale til fremstilling av torvstro.

Disse tal er imidlertid bassert paa opgaver over de arealer, som under nuværende forhold antages at kunne bli lønsomt utnyttet; men det er neppe tvilsomt, at dette kan betydelig forøkes, efterhvert som kommunikationerne utvikles, bebyggelsen rykker ut, og kjendskapet og tilliden til myr dyrkingen økes.

Det kan derfor fastslaaes, at vort land har meget dyrkbar jord, og at navnlig myr dyrkingen har en overmaade stor fremtid.

Det er særlig i de senere aar, at myr dyrkingen har skutt rask vekst. Og de opnaade resultater paa dette omraade gir begrundet haab om, at vi ogsaa i vort land nærmer os en praktisk løsning av myrsaken.

Med nutidens udmerkede kulturmidler, kalk, kunstgjødsel og smitting, er myr dyrkingen langt mer sikker nu end tidligere. Desuten er vort kjendskap til de forskjellige kulturmetoder langt fyldigere end før.

De største opdyrkningsarbeider i den senere tid er som bekjendt utført paa Jæderen.

Alene i Klepp herred er der i de allersidste aar foretat sänkingsarbeider, hvorved er tørlagt over 4 000 maal god myr, der allerede for en stor del er opdyrket.

Likeledes kan nævnes uttappingen av Stokkevandet i nærheten av Stavanger, ved hvilket arbeide er indvundet ca. 5 000 maal godt dyrkningsland.

Av større dyrkningsarbeider kan endvidere nævnes Mæresmyrens opdyrkning ved hjælp av straffanger samt den besluttede opdyrkning av Sellsmyrene. Hver av disse har et areal av 5—6 000 maal.

Men foruten disse større arbeider foregaar der en livlig nydyrking av myr utover det hele land. Ogsaa her paa sørlandet har interessen for vore myrers utnyttelse gaat sterkt frem.

Paa foranledning av Kristiansands og Oplands Jorddyrkningssekskap har Det Norske Myrselskaps sekretær, torvingeniør *Thaulow*, undersøkt en hel del myrer i en række bygder. Resultatet av disse undersøkelser har godtgjort, at vi besidder en sand overflod av gode og heldig beliggende dyrkningsmyrer.

Det kan derfor ikke være mangel paa jord, som gjør, at folk forlater landet. Her er i virkeligheten jord nok til den dobbelte, ja flerdobbelte befolkning. Nei, avfolkningen har nok andre aarsaker; men sørgelig er det, at saa megen god letdyrket jord skal ligge udyrket samtidig med, at ungdommen i store skarer forlater bygderne for at reise til byerne og Amerika.

Her trænges et ihærdig arbeide for at raade bod paa dette onde, som truer med at avfolke store dele av landet.

Som et viktig og betydningsfuldt led i dette arbeide vil jeg nævne det i 1905 stiftede Kristiansands og Oplands Jorddyrkningselskap.

Selskapet stiftedes høsten 1905 efter initiativ av postmester *Valeur* i Kristiansand S. med et medlemsantal av ca. 600 og en driftskapital paa omkring kr. 1 500,00, der var indkommet som frivillige bidrag.

Selskapets hovedformaal er »at fremme nyttiggjørelsen av distriktenes uopdyrkede eller som litet produktiv henliggende jord«.

Hvorledes selskapet har løst denne opgave vil bedst fremgaa av nedenstaaende sammentrængte fremstilling av selskapets virksomhet i de forløpne 5 aar.

Selskapet har ialt ydet som direkte bidrag til jordforbedringer kr. 9 795,00. Naar vi nu erindrer, at de allerfleste bidrag har foranlediget opdyrkningsarbeider til den mangedobbelte værdi av selskapets ydelse, saa forstaar vi ogsaa, at der paa denne maate er blit nedlagt en stor kapital til jordforbedringer. Ved hjælp av disse bidrag er der ialt opdyrket 407 maal jord, der er opkastet ca. 7 000 m. løpende grøfter, anlagt og forbedret 63 gjødselkjældere. Desuten er der ydet bidrag til indkjøb av kalk og kunstgjødsel i 13 tilfælder samt et betinget bidrag til veiforbedring. Samtidig har selskapet oparbeidet en formue paa ca. kr. 7 500,00.

Selskapet har tat initiativ til oprettelse av Otterdals torvstrøfabrik, hvorved det har avhjulpet et længe følt savn.

Selskapet har foranlediget undersøkt en hel del myrstrækninger i en flerhet av selskapets kredser, hvilket har vist, at vort distrikt besidder en masse gode og letdyrkede myrer.

Selskapet har latt avholde en række foredrag, som har hat til formaal at vække sans og interesse for jordbruket. Likeledes har det utdelt gratis flere gode bøker og brochurer.

Selskapet har faat sig overdraget dels gratis og dels mot en meget billig pris flere gode myrstrækninger, hvor der er besluttet at anlægge demonstrative forsøksstationer — til veiledning for myrdyrkere. Selskapet har paa dette omraade indledet samarbeide med Det Norske Myrselskap, saa de besluttede dyrknings- og gjødslingsforsøk vil foregaa under kyndig ledelse og kontrol. Selskapet har paa denne maate sat sig som opgave at utforme en sikker og lønsom opdyrkningsmaate av vore vidstrakte myrer. Set fra den side maa denne del av selskapets virksomhet tillægges betydelig vegt, idet der paa myrdyrkningens omraade findes mange uløste spørsmaal.

Selskapet har for indeværende aar (1910) hat en jordbrukskyndig mand i sin tjeneste, som under reiser i distriktet har meddelt raad og veiledning til medlemmerne.

Resultatene av selskapets virksomhet kan dog vanskelig angives alene med tal, idet dets indflydelse for en væsentlig del er indirekte, bl. a. ved at sprede kundskap og vække interesse for landmandens gjerning.

Allerede det at faa interessen vakt er et stort skridt fremad i kraft av det gamle ord: »Vel begyndt er halvt fuldendt«.

Selskapets raske vekst og utvikling vil sees av følgende:

I 1906	utgjorde dets samlede formue	kr. 2 735,85
I 1907	—»—	—»— » 3 276,34
I 1908	—»—	—»— » 5 433,85
I 1909	—»—	—»— » 7 499,12

De i samme tidsrum bevilgede bidrag har utgjort henholdsvis kr. 475,00, 1 060,00, 2 545,00, 1 865,00, og for 1910 kr. 3 850,00.

Av årsberetningen for 1909 sees, at selskapet har hat en årsindtægt av kr. 4 431,74, som er tilveiebragt paa følgende maate:

1.	Statsbidrag	kr. 2 000,00
2.	Kongen og dronningen	» 250,00
3.	Banker og institutioner	» 575,00
4.	Frivillige bidrag	» 35,00
5.	Livsvarige bidrag	» 250,00
6.	Renter av kapitalen	» 264,24
7.	Medlemskontingent:	
	Byen	kr. 476,00
	Landdistriktene	» 581,50
		» 1 057,50

Tilsammen kr. 4 431,74

Naar vi nu erindrer, at selskapet ialt har ydet kr. 9 795,00 til jordforbedringer, at det videre baade direkte og indirekte har støttet en hel række samfundsgavnige formaal og dertil har opsparet en formue paa kr. 7 499,12, saa maa dette indgi os store forhaabninger for selskapets fremtid.

En flerhet av selskapets bidragsydere er folk, som bor utenfor distriktet. Men naar de allikevel i sin sterke interesse for vort lands modernæring har villet yde dette sin støtte, saa er det et sterkt bevis for dets almennyttige og samfundsgavnige betydning.

Fremstaaende mænd paa jordbrukets omraade har paa forskjellig vis ydet selskapet den største anerkjendelse.

En ting, som jeg særlig vil fremhæve, er selskapets greie og praktiske ordning. Og navnlig vil jeg bede bemerket, at der i de engere kredser er indført fuldstændig selvstyre. Kredsenes medlemmer utkaarer selv sin forstander, og disse i forening vælger selskapets bestyrelse.

Selskapet tæller ialt 21 kredser, derav 3 i Kristiansands by og 18 i byens opland.

Medlemsantallet utgjør ca. 800 årsbetalende og 27 livsvarige.

Kontingent samt eventuelt frivillig ydede bidrag vil først og fremst komme kredsens egne medlemmer tilgode. Derfor har det ogsaa stor

betydning, at tilslutningen kan bli stor, desto fler bidrag vil kredsen kunne faa.

Men foruten disse penger vil kredsen ogsaa faa andel i statsbidraget og de paa anden maate indvundne bidrag. De enkelte kredser vil saaledes erholde tilbake det flerdobbelte av, hvad de selv har ydet.

Et par eksempler vil nærmere belyse dette: I løpet av selskaps 5 virkeaar er der til Vennesla herred ialt bevilget kr. 505,00, mens den i samme tidsrum indbetalte kontingent utgjør kr. 150,00. Bygland har i samme tidsrum indbetalt i medlemskontingent ca. kr. 200,00, mens selskapets ydelse har været ca. kr. 600,00.

Jeg vil avslutte disse korte bemerkninger om nærværende selskap med en sterk opfordring til vor gaardbrugerstand og andre interesserte om at yde selskapet sin støtte ved at indtræde som medlem av samme. Enighet gjør sterk; ikke mindst paa dette omraade gjælder det *at løfte i flok*.

Særlig vil jeg bede ungdommen om at slaa følge. Fremtiden er ungdommens, og en sterk gaardbrugerstand er det bedste værn for landets fremtid.

OTTERDALS TORVSTRØFABRIK.

UTDRAG AV KRISTIANSANDS OG OPLANDS JORDDYRKNINGSSKAPS
AARSBERETNING FOR 1910.

FABRIKKEN har i det forløpne aar tilvirket ca. 2 200 baller torvstrø, hvorav størsteparten allerede er solgt.

Produktionen er saaledes stadig stigende og vil, efterhvert som myren blir tørrere, endnu kunne økes betydelig, særlig i tørre somrer.

Endnu gaar den meste torvstrø til gaardbrugerne omkring Kristiansand; men der kan spores voksende forstaaelse av dette værdifulde hjelpemiddel i jordbrukets tjeneste ogsaa i distriktene om Sætersdalsbanen, og naar gaardbrugerne først indser, hvilken betydning det har for dem fuldt ut at nyttiggjøre sig den naturlige gjødsel, vil torvstrøfabrikken selv med mangedobbelt produktion ikke magte at tilfredsstille behovet.

Det er da ogsaa i forstaaelse herav, at selskapet driver et intenst arbeide for at faa istand smaa torvstrøanlæg rundt om i de forskjellige distrikter.

Et stort savn har Otterdals torvstrøfabrik avhjulpet, hvilket bedst sees av, at vore større gaardbrukere allerede regner med dens produkter paa en saadan maate, at de paa forhaand indsender sine aarlige bestillinger. Det er likesaa nødvendig for rationelt jordbruk at ha det